

DOI: 10.36719/AEM/2007-2019/48/69-73

Rakim Zülal oğlu Haqverdiyev

Bakı, Azərbaycan

rakim22041996@gmail.com

QEYRİ-NEFT SEKTORUNUN EFFEKTİV TƏNZİMLƏNMƏSİ DÖVLƏT İDARƏÇİLİYİNİN PRIORİTET İSTİQAMƏTİ KİMİ

Açar sözlər: qeyri-neft sektoru, iqtisadiyyat, maliyyə, diversifikasiya, siyasət

Keywords: non-oil sector, economy, finance, diversification, policy

Ключевые слова: нефтяной сектор, экономика, финансы, диверсификация, политика

GİRİŞ

Ölkəmizdə sahibkarlığın, xüsusilə kiçik sahibkarlığın inkişafına və əhəlinin məşğulluq vəziyyətinin yaxşılaşdırılmasına maliyyə yardımı göstərmək məqsədilə İqtisadi İnkişaf Nazirliyi yanında Sahibkarlığa Kömək Milli Fondu yaradılmışdır və bu fond vasitəsilə çoxsaylı bizneslər üçün müxtəlif kreditlər ayrılmaqla onların inkişafına yardım edilmişdir. "Azərbaycan

Respublikasının Sahibkarlığa Kömək Milli Fondunun vəsaitinin istifadəsi qaydaları "Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2011-ci il 13 oktyabr tarixli Sərəncamı ilə təkmilləşdirilmişdir. "Azərbaycan Respublikası Sahibkarlığa Kömək Milli Fondunun vəsaitinin istifadəsi qaydaları" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2011-ci il 13 oktyabr tarixli, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin təsdiq etdiyi "Sahibkarlığa Kömək Milli Fondunun vəsaitləri", kiçik kreditlərin həddi 50 min manata (müddəti 3 ilədək), orta ölçülü

kredit limitinə isə 500 minə qədər manata (5 il), 10 milyon manata qədər (10 il) qədər müəyyən edilmişdir. Kreditlər üzrə güzəşt müddəti kreditin qüvvədə olma müddətinin ilk ½ dövrünü əhatə edir.

Milli iqtisadiyyatın dayanıqlı və tarazlaşdırılmış inkişafının təmin edilməsi, əhəlinin maddi və sosial rifahının yüksəldilməsi, cəmiyyətin əksər istiqamətlərdə tərəqqisini sürətləndirmək, inkişafın keyfiyyətə yeni modelinin formalaşdırılması naminə iqtisadiyyatı şaxələndirmək, neft gəlirlərinin ümumi səviyyəsindən asılı olmayaraq qeyri-neft sektorunun məqsədyönlü şəkildə inkişaf etdirilməsi və onun ixrac imkanlarının genişləndirilməsi indiki mərhələdə qarşıya qoyulan əsas vəzifələrdəndir. Hazırda qeyri-neft sənayesinin inkişaf etdirilməsi hökumətin iqtisadi siyasəti üzrə ən vacib, prioritet məsələni təşkil edir. Ölkənin ÜDM üzrə qeyri-neft sektoruna düşən pay üstünlük təşkil etsə belə, ixracda hələ ki, neft-qaz faktoru öz mütləq dominantlığını qoruyub saxlayır. Dünya birjalarında neftin qiymətində baş verən oynama və qeyri-sabitlik, xüsusilə də, 2017-ci ildən etibarən neft qiymətlərinin kəskin aşağı düşməsi, ölkə iqtisadiyyatı üçün ciddi və tələyüklü problemlər yaratmışdır. İxracda neftdən asılı olmaq ölkəmizə valyuta daxil olmalarında qeyri-neft sektorunun ümumi rolunu məhdudlaşdırmışdır.

Azərbaycanın milli iqtisadiyyatının qeyri-neft sektorunda davamlı və ardıcıl inkişafa nail olmaq və sözügedən sahədə mövcud olan problemləri aradan qaldırmaq, habelə, ayrı-ayrı sahələrin differensial inkişafını təmin etmək üçün məqsəduyğun və müvafiq tədbirlər planı hazırlanmalı və həyata keçirilməlidir. Qeyri-neft sektoruna əcnəbi və yerli investisiyaların cəlb edilməsi, istehsalda müasir texnoloji avadanlıqlarda istifadə edilməsinə şəraitin yaradılması və intensiv, mütərəqqi metodların istehsalda tətbiq olunmasının stimullaşdırılması, bazara çıxarılaçaq məhsul və ya xidmətlərin xalis keyfiyyətinin beynəlxalq standartlar və normalara uyğunlaşdırılması, dünya maliyyə bazarlarına çıxış imkanlarının yetərinə genişləndirilməsi, qanunvericilik və hüquqi bazanın təkmilləşdirilməsi, sahibkarlıq subyektlərinə maliyyə təminatı verilməsinin yaxşılaşdırılması məqsədilə güzəştli kreditlər ayrılması və s. kimi mühüm tədbir və islahatlar qeyri-neft sektoru üzrə mövcud problemlərin həll olunmasında mühüm rol oynamaqdadır. Hazırda qeyd edilən bütün bu tədbirlər planlı və məqsəduyğun şəkildə dövlətin nəzarəti və köməyi ilə həyata keçirilir.

Sahibkarlığa Kömək Milli Fondunun fəaliyyətinin genişləndirilməsinə zəmanət vermək məqsədilə sahibkarlığa dövlət dəstəyinin gücləndirilməsinə yönəldilmiş və Azərbaycan iqtisadiyyatının prioritet problemlərini həll etmək üçün tələb olunan vəzifələr daha güzəştli kreditlərin daha məqsəduyğun layihələrə yönəldilməsi üçün əlverişli şərait yaradılmışdır. 2002, 2004, 2005, 2006, 2009-cu illərdə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin müvafiq fərmanları əsasında Fondun statusu və aktivlərinin istifadəsi qaydalarının təkmilləşdirilmişdir.

Sahibkarlığa Kömək Milli Fondunun hesabına güzəştli maliyyələşdirilmiş mexanizmin tətbiqi ilə xarakterizə olunan sahibkarlığın dövlət maliyyələşdirilməsi mexanizmini kiçik və orta müəssisələrin maliyyə ehtiyacları üçün real mənbə kimi formalaşmışdır. Fondun aktivləri hesabına regionlarda istehsalın və emal

sahələrinin artırılması istiqamətində, o cümlədən turizmin inkişafına yönəldilmiş kreditlərin həcmində nisbətən artım müşahidə olunur. Qeyd olunan amilləri nəzərə alaraq, Sahibkarlığa Kömək Milli Fondunun əsas vəzifələri aşağıdakılardır:

- Sahibkarlıq subyektlərinin investisiya layihələrini qanunvericiliklə bağlı Azərbaycan Respublikasının sosial-iqtisadi inkişafının prioritet istiqamətləri üzrə maliyyələşdirmək;
- Maliyyə bazarlarından resursları cəlb etmək və müvafiq kredit mənbələrinin formalaşdırılması üçün tədbirlər görmək;
- Sahibkarlıq subyektlərinin maliyyələşdirilməsinə verilmiş aktivlərin effektiv və məqsədyönlü istifadə edilməsi və bu məqsədlə monitorinqin aparılması qaydalarını müəyyən etmək;
- Ekspertizanın maliyyələşdirilmiş investisiya layihələrini həyata keçirmək, sahibkarlığın inkişafına yönəlmiş dövlət proqramlarından irəli gələn investisiya layihələrinin maliyyələşdirilməsini təşkil etmək;
- İnvestisiya layihələrinin qiymətləndirilməsini və güzəştli kreditlərin alınması üçün investisiya layihələrinin tərtib edilməsi üzrə minimum tələbləri müəyyənləşdirmək;
- Sahibkarlıq subyektləri üçün zəruri olan hüquqi, iqtisadi və digər məlumatların toplanmasına və yayılmasına, bazar konyunkturasının öyrənilməsinə, sahibkarlıq fəaliyyətinə aid proqramların və investisiya layihələrinin hazırlanmasına rəhbərlik etmək.

METOD

Tədqiqat işində toplanan məlumatların analizi üçün statistik müşahidə metodu və statistik məlumatların analizi metodundan istifadə edilmişdir ki, bu da nəticədə qeyri-neft sektorunun inkişaf etdirilməsi sahəsində əldə olunan nailiyyətləri və uğursuzluqları müəyyən edərək sözügedən sahənin hazırkı durumu, inkişafı və gələcək perspektivləri haqqında real fikirlər yürütməyə və bu fikirlərin əsasında müəyyən nəticə çıxarmağa imkan verir.

ANALİZ

Azərbaycan sənayesinin əsası neft üzərində qurulmuşdur, lakin qeyri-neft sektorunun inkişafı üçün ayrılan kreditlər sayəsində qeyri-neft sənayesi üzrə ixrac həcmi ildən-ilə artmaqdadır. Lakin Azərbaycanın neft sektoru da öz inkişafında davam etməkdədir. Yüz ildən artıqdır ki, neft-qaz sektoru Azərbaycan iqtisadiyyatının mühüm hissəsidir. Amma dünya iqtisadiyyatı dəyişdikcə, Azərbaycanda da qeyri-neft sektoru getdikcə daha vacib rol oynayır. Hökumətin başlatdığı yeni sənaye siyasəti Azərbaycan iqtisadiyyatını şaxələndirmək, ölkəni neft və qaz gəlirlərinə daha az asılı etmək, özəl sektorun rolunu artırmaq və qeyri-neft sektorunda davamlı inkişaf trendini yaratmaq məqsədi daşıyır. Son illərin yeni təşəbbüsləri bir sıra əhəmiyyətli nəticələr əldə etmişdir. Məsələn, son on il ərzində maşınqayırma sənayesi istehsalın 15 qat artmışdır və iqtisadiyyatın qeyri-neft sektorunda bu artım 21,5% təşkil etmişdir.

Qeyri-neft sektorunun əksər sahələrində yaradılan əlavə dəyərin artma tempi əvvəlki ilin müvafiq dövrünə nisbətə yüksək olmuşdur. 2017-ci ilin müvafiq dövrünə nisbətən kənd, meşə və balıqçılıq təsərrüfatları sahəsində 7.7%, ticarət və nəqliyat vasitələrinin təmiri sahəsində 2.5%, nəqliyyat və anbar təsərrüfatı sahəsində 7.2%, turistlərin yerləşdirilməsi və

ictimai iaşə sahəsində 7.4%, informasiya və rabitə sahəsində 4.9%, sosial və digər xidmətlər sahəsində isə 0.6% artım qeydə alınmışdır.

2018-ci ilin I yarımili ərzində qeyri-neft sənayesində yaradılmış əlavə dəyərin həcmi əvvəlki ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə 11.2% artaraq 1726.6 mln. manata çatmışdır. Hesabat dövründə yaradılmış ÜDM-də qeyri-neft sənayesi xüsusi çəkisi 4.8%, qeyri-neft sektorunda yaradılmış əlavə dəyərdə qeyri-neft sənayesinin xüsusi çəkisi isə 8.4% təşkil etməklə, sənayedə yaradılan əlavə dəyəri üzrə qeyri-neft sənayesinin payı 9.9%-a çatmışdır.

Enerji sektoru Azərbaycan iqtisadiyyatının ən böyük hissəsidir. Enerji sektoru ölkənin iqtisadi artımına böyük töhfə vermişdir. Bu sektor investisiyaların əsas alıcısıdır, xüsusilə də ÜTT və müasir texnologiyaların. Nəticədə, Azərbaycan ümumi enerji tələbatının 100% -ni yerli mənbələrdən təmin edə bilər. Ölkə energetika sektorunda xarici resurslardan asılı deyil. Azərbaycan neft, təbii qaz və elektrik enerjisi ixrac edir. Bununla yanaşı, Azərbaycan 2017-ci ildə Enerji İnkişaf İndeksi üzrə 36-cı yerdə qərarlaşmışdır. Bu, bir ölkənin enerji arxitekturasının iqtisadi artımını, enerji təchizatı və istehlakının ətraf mühitə təsirini və enerji tədarükünün təhlükəsiz, əlçatan və müxtəlif olmasını göstərən bir göstəricidir. Azərbaycanda enerji sektoru üç əsas elementdən ibarətdir: neft və qaz hasilatı, şərti elektrik enerjisi istehsalı və bərpa olunan enerjilərin istifadəsi.

Qlobal kontekstdə kənd təsərrüfatı sektorunun əhəmiyyəti inkar edilə bilməz. ÜST- nın məlumatına görə, əkinçilik istehsalının artmasına baxmayaraq, artan istehsal əhalinin tələbatını təmin edə bilmir. Buna görə, kənd təsərrüfatı sektoru Azərbaycan iqtisadiyyatının mühüm bir hissəsidir. 1995-2015-ci illərdə Azərbaycanda faktiki qiymətlərlə ümumi əkinçilik istehsalı 7,7 dəfə artmışdır. Ümumdünya İstehsalat indeksi sayına görə, Azərbaycan qlobal göstəricilərə görə orta hesabla yuxarıdır. Kənd təsərrüfatı sektoru da Azərbaycanın ÜDM-də öz payını artırır. 2010-2015-ci illərdə kənd təsərrüfatı sektorunun payı 5,5% -dən 6,2% -ə qədər artıb.

Azərbaycan kənd təsərrüfatında təbii üstünlüklərə malikdir. Ölkə, nəmli subtropik iqlimdən yarım arktikədək dəyişən on bir iqlim zonasından 9-na malikdir. Kür çayı ölkəni bölür və Böyük Qafqaz, Kiçik Qafqaz və Talış dağlarının dağlıq bölgələrindən olan su və alüvit yataqları ilə bəslənir. Azərbaycan pambıq, çay, tütün və fındıq da daxil olmaqla, bir çox sahələrdə ixtisaslaşmışdır, nadir hallarda bitki yetişdirilməsi də aqrar təsərrüfatın əsasını təşkil edir. Azərbaycan cəhrayı üzüm və xurma kimi potensial qiymətli məhsullar istehsal edir. Bu məhsulların istehsalının yüz faiz hissəsi əkinçilik ərazilərinin üçdə birini (1,433 min ha) təşkil edən suvarma torpaqlarından asılıdır. Azərbaycan Rusiyanın ən böyük istehlakçı bazarları (dünyanın ən böyük alma alıcıları) və Yaxın Şərq ilə yanaşı, strateji mövqeyi Azərbaycana ixrac yönümlü istehsal üçün uyğunluq təşkil edən digər ölkələrlə də alış-veriş edir. Bu potensialı yerinə yetirmək üçün hökumət "Made in Azerbaijan" kampaniyası vasitəsilə Azərbaycan kənd təsərrüfatı məhsullarının qlobal profilini artırır. Azərbaycan kənd təsərrüfatı məhsullarının fermerləri, proessorları və treyderləri üçün çoxsaylı təşviq proqramları təqdim edir. Vergi və gömrük istisnaları, subsidiyalar və endirimlər bura daxildir. Xüsusilə, onlar yanacaq və motor yağları, mineral gübrələr, buğda toxumu, mal- qara və bitki məhsullarının sığortalanmasını əhatə edir.

Hökumətin iqtisadiyyatı diversifikasiya etmək siyasətinə ərzaq emalı sənayesinin inkişafı da daxildir. 2005-2015-ci illərdə ərzaq məhsullarının istehsalı 2,3 dəfə, içki istehsalı isə 2,7 dəfə artmışdır. Azərbaycanda ərzaq emalı sənayesi dörd əsas seqmentdən ibarətdir:ət emalı, süd məhsulları istehsalı, içki istehsalı, meyvə və tərəvəz emalı və konservləşdirilməsi. 2016-cı ildə içkilərin ümumi istehsalı 3.4 milyon tondan çox olmuşdur. Bu sektor bir çox orta və böyük şirkətlərin qablaşdırma və pərakəndə satışının əsas proseslərini həyata keçirərkən, istehsalda məşğul olan çoxsaylı kiçik müəssisələrlə də xarakterizə olunur. Azərbaycan MDB-nin 270 milyon istehlakçısı ilə sərbəst ticarət imkanına malikdir və İran və Yaxın Şərq kimi geniş ərazilərin "istifadə edilməmiş" bazarlarına çıxış üçün infrastrukturunu yaxşılaşdırmışdır. Yeyinti sənayesi bu bazarları təmin etmək üçün yaxşı yerləşmişdir. Hökumət beynəlxalq ixrac standartlarını yaxşılaşdırmaq üçün çalışır. Azərbaycan Beynəlxalq Standartlaşdırma Təşkilatının (İSO) üzvüdür. Azərbaycan ÜTT-yə üzv olmaq üçün hazırlıq prosesini davam etdirir və Avropa İttifaqı qaydalarına yaxınlaşdırmağı nəzərdə tutan Kodeks Alimentarius-a qoşulmuşdur. Bundan əlavə, keyfiyyət infrastrukturunun davamlı inkişafı ərzaq təhlükəsizliyi sisteminin əhəmiyyətli dərəcədə yaxşılaşdırılmasına gətirib çıxarmışdır. Yeni yaradılan Qida Təhlükəsizliyi üzrə Dövlət Agentliyi, Codex Alimentarius, o cümlədən beynəlxalq ərzaq təhlükəsizliyi standartlarının tətbiq olunması bu islahatlara daxildir.

Azərbaycan tekstil sənayesi, ipərimə və toxuculuq mədəniyyəti uzun bir tarixi kökə və ənənəyə malikdir. Bu, yüksək məhsuldarlığı olan etibarlı pambıq istehsalı üçün zəruri iqlim və torpaq şəraitinə malik olmaqla əlaqədardır və bu gün sənayenin pambıq, ipək və tut məhsullarına yönəldilməsi nəticəsində sözügedən sahə daha da inkişaf edir. Pambıqçılıq sahələri, ümumiyyətlə Kür çayının, Mil-Muğan və Şirvan ovaları, Salyan-Muğan ovaları, Mil-Qarabağ və Gəncə-Qazax bölgələrini əhatə edir. Azərbaycan toxuculuq sənayesinin inkişafı üçün zəruri olan pambıq və ipək istehsalının artırılması üçün böyük potensiala malikdir. 2016-cı ildə ölkəmiz demək olar ki, 90 min ton pambıq istehsal edib, 2015-ci illə müqayisədə istehsalını 2,5 dəfə artırıb. 2017-2022-ci illər əhatə edən Pambıq İstehsalının inkişafı üzrə yeni Dövlət Proqramı ilə pambıq istehsalının 2022-ci ilədək ildə 500 min tona çatdırılması gözlənilir. İpək Azərbaycanın 30 rayonunda daha bir prioritet istehsal sahəsidir. Dövlətin planı, 2025-ci ilə qədər istehsalı 6 min tona qədər artırmaqdır. Sektorun potensialını reallaşdırmaq üçün bir sıra əsas islahatlar həyata keçirilmişdir. Təşəbbüskarların və hökumətin əməkdaşlığını yaxşılaşdırmaq üçün Tekstil İstehsalçıları və İxracatçıları Birliyi yaradılmışdır. Azərbaycan Hökuməti istehsalın stimullaşdırılması üçün subsidiyalar və kreditlər paketini yaratmışdır. Hökumət bazarlara çıxışın yaxşılaşdırılması üçün beynəlxalq standartlara cavab vermək üçün texniki istehsal standartlarını təkmilləşdirmək üçün çalışır. Bundan əlavə, Mingəçevir Sənaye Parkı tekstil sənayesində yeni istehsal imkanları yaratmaq üçün lazımi platforma və şərait yaradır.

Tikinti sektorunun orta müddətli perspektivləri ürəkəcan olmasa da, uzunmüddətli perspektivdə Azərbaycanda demoqrafik dəyişikliklər və tikinti layihələrində yeni texnologiyaların tətbiqi nəticəsində bu sahə də canlanacaqdır. Azərbaycanın davamlı, sürətli şəhərləşməsi sektorda əsas stimulyatordur. Şəhərlər

böyüyür və bu, sözügedən sektorda artımı təmin edir. Tikinti işlərinin dəyəri 2016-cı ildə ÜDM-in 10,6% -ni təşkil edən 7 milyard manatdan çox olmuşdur. Son on ildə inşaatın sürətlə artması tikinti materiallarının istehsalının artmasına təkan verdi. 2006-2016-cı illər arasında faktiki qiymətlərlə tikinti materiallarının ümumi istehsalı 2 dəfədən çox artıb.

İpək Yolu əsrlərdən bəri Azərbaycan ərazisindən keçərək Asiya və Avropa arasında ticarət mərkəzi və körpü rolu oynamışdır. Bu gün Avropa və Asiya arasında ticarət əlaqələri artdıqca, Azərbaycan Avropa və Asiyanın kəsişməsində nəqliyyat və logistika mərkəzi kimi inkişaf edir. Azərbaycan TRACECA-nin, Qafqaz vasitəsilə Avropadan Asiyaya nəqliyyat dəhlizinin yaradılması üzrə beynəlxalq proqramı reallaşdırır və bu proqram Avropa İttifaqı və Şərqi Avropa, Qafqaz və Mərkəzi Asiyanın 14 dövlətini əhatə edir. Onun daimi katibliyi Bakı şəhərində yerləşir. Trans-Xəzər Şərq-Qərb Dəhlizi Çin və Avropa arasındakı ən qısa əlaqədir. Dəhlizin orta uzunluğu 4,200 km təşkil edir və mümkün tranzit dövrü təxminən 12 ilə 14 gün arasındadır, bu, yük daşınmasının ənənəvi okean modeli ilə müqayisədə 70% vaxt qənaətinə imkan verir. Bununla yanaşı, bu marşrut Mərkəzi Asiyanın inkişaf etməkdə olan iqtisadiyyatı üçün Avropa bazarlarına çatmaq üçün geniş imkanlar yaradır. Bundan başqa, Azərbaycan hazırda Şimal-Cənub nəqliyyat dəhlizinin yaradılmasına dair öz tərəfdaşları ilə əməkdaşlıq edir. Nəzəri olaraq, hər iki dəhlizdən istifadə etməklə Azərbaycan təxminən 230 milyon ton əlavə ticarət həcmi cəlb edə bilər.

Logistika və ticarətin inkişafı üzrə strateji yol xəritəsinə əsasən, Azərbaycan 2025-ci ilə qədər strateji beynəlxalq logistika mərkəzi olacaqdır. Bunun üçün nəqliyyat infrastrukturuna, logistika və ticarətə əlavə investisiya cəlb edilməsi tələb olunur. 2020-ci ilə qədər cəlb ediləcək göstərilən sektorlara investisiyalar üçün proqnoz 3 milyard manatdan çoxdur. Strateji yol xəritəsi 2020-ci ilədək malların beynəlxalq tranzitində Azərbaycanın payına düşənləri bu cür sıralayır: Mərkəzi Asiya-Qara dəniz marşrutu - 40%, Mərkəzi Asiya-Avropa marşrutu - 25%, Çin-Avropa marşrutu - 3%, Rusiya-İran marşrutu - 40%, İran-Qara dəniz marşrutu - 25%. Azərbaycana bu potensialı strateji bir yer kimi təmin edə bilmək üçün nəqliyyat infrastrukturunun AB standartlarına uyğunlaşdırılması və bu artan qitələrarası trafikini təmin etmək üçün investisiya qoyulmuşdur. Nəqliyyat infrastrukturunun AB standartlarına yüksəldilməsi üçün əhəmiyyətli investisiyalar edilmişdir. Bunlara 10,185 km-lik inşa edilmiş və bərpa edilmiş yollar və magistral yollar daxildir; Trans-Avropa və Trans-Asiya dəmiryolu şəbəkələrini birləşdirmək üçün Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolu xətti; 10-11,5 milyon ton yük və 50 min TEU həcmində olan Bakı Beynəlxalq Dəniz Ticarət Limanı (21-25 milyon ton yük və 1 milyon TEU qədər artırılacaq); Bakı Beynəlxalq Hava Limanında yerləşən yeni Heydər Əliyev terminalı, dövlət xidmətlərinin vəziyyəti və tranzit sənişinlər üçün əhəmiyyətli potensialı, həmçinin yeni hava yük terminalı. Bundan əlavə, Azərbaycan strateji bazarlarda logistika mərkəzlərinin yaradılmasına sərmayə yatırır. İlk belə mərkəzi Qazaxıstanın Aktau şəhərində Azərbaycan məhsullarını Mərkəzi Asiya bazarına çıxarmaq məqsədi ilə yaradılmışdır. Azərbaycan hökuməti ölkənin tranzit potensialının daha da yaxşılaşdırılmasını yüksək prioritet elan etmişdir. Azərbaycan Respublikasının Tranzit yükdaşıma üzrə Koordinasiya Şurası 2015-ci ildə öz ərazisindən keçən tranzit dəhlizlərinin rəqabətqabiliyyətliliyini və effektivliyini artırmaq, bu dəhlizlərə əlavə tranzit axınlarının cəlb edilməsi, nəqliyyatın keyfiyyətinin yaxşılaşdırılması, çatdırılmanın azaldılması məqsədi ilə yaradılmışdır ki, bu vasitə ilə vaxt və nəqliyyat xərcləri azaldılır və ya qənaət edilir.

NƏTİCƏ

Beləliklə, qeyri-neft sənayesinin stimullaşdırılmasında və inkişafının davamlı olmasında dövlət tərəfindən yürüdülmüş siyasət müstəsna əhəmiyyətə malikdir və sənayenin inkişafı üçün maliyyə mənbələrinin çoxalması və diversifikasiyası özlüyündə bazar münasibətləri əsasında iqtisadi inkişafın stimulyatoru rolunu oynamaqdadır.

Ədəbiyyat:

Kitab:

1. K. Aslanlı, Z. İsmayıl, R. Ağayev, A. Mehtiyev. İqtisadiyyatın və ixracın diversifikasiyasının qiymətləndirilməsi. (Gəlirləri İzləmə İnstitutunun (ABŞ) dəstəyi ilə. Azad İqtisadiyyata Yardım İB. Bakı, 2013)

Normativ akt:

2. Azərbaycan 2020: Gələcəyə baxış” İnkişaf Konsepsiyası. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2012-ci il 29 dekabr tarixli Fərmanı ilə təsdiq edilmişdir
3. Azərbaycan Respublikasında sənayenin inkişafına dair 2015-2020-ci illər üçün Dövlət Proqramı. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2014-cü il 26 dekabr tarixli Sərəncamı ilə təsdiq edilmişdir.

4. "Azərbaycan Respublikasının Sahibkarlığa Kömək Milli Fondunun vəsaitinin istifadəsi qaydaları" (Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2011-ci il 13 oktyabr tarixli Sərəncamı ilə təkmilləşdirilmişdir)

İnternet resursu:

www.stat.gov.az

www.anfes.gov.az

Effective regulation of the non-oil sector as a priority of public administration

Summary

After the Republic of Azerbaijan gained independence, many new banks began to appear in the country. The collapse of the former Soviet Union also brought with it new challenges being integration into the modern world order, the transition to a market economy and mastering the basics of capitalism. The national economies, in the early stages of the construction, took over the function of adapting them to market conditions while taking advantage of the legacy of the former Soviet era, which was the basis of a systematic shift of the economy to the initial transition. and the most important and important issue for that period was how to strengthen the economy no matter what. The basis of modern Azerbaijan's economy is based on the oil sector, but thanks to loans for the development of the non-oil sector, exports in the non-oil industry are increasing year by year. However, Azerbaijan's oil sector continues to develop. For over 100 years, the oil and gas sector has been an important part of the Azerbaijani economy. But as the world economy changes, the development of the non-oil sector becomes an important challenge in the Azerbaijani economy. The government's new policies and strategies aim to diversify Azerbaijan's economy, reduce its country's dependence on oil and gas revenues, enhance the role of the private sector, and create sustainable development trends in the non-oil sector. The policy pursued by the state to stimulate and develop the non-oil industry is of particular importance, and diversification of financial resources for industrial development play a role in stimulating economic development based on market relations.

**Эффективное регулирование нефтегазового сектора
как приоритет государственного управления**

Резюме

После обретения Азербайджанской Республики независимости в стране стало появляться много новых банков. Распад бывшего Советского Союза также принес с собой новые проблемы, такие как интеграция в современный мировой порядок, переход к рыночной экономике и овладение основами капитализма. Национальные экономики на ранних этапах строительства взяли на себя функцию их адаптации к рыночным условиям, используя при этом наследие бывшей советской эпохи, которая была основой систематического перехода экономики к первоначальному переходу. и самый важный и важный вопрос на этот период - как укрепить экономику, несмотря ни на что. Основу экономики современного Азербайджана составляет нефтегазовый сектор, но благодаря кредитам на развитие нефтегазового сектора экспорт в нефтегазовой промышленности год от года увеличивается. Однако нефтегазовый сектор Азербайджана продолжает развиваться. Уже более 100 лет нефтегазовый сектор является важной частью экономики Азербайджана. Но по мере изменения мировой экономики развитие нефтегазового сектора становится важной задачей в экономике Азербайджана. Новая политика и стратегии правительства направлены на диверсификацию экономики Азербайджана, снижение зависимости его страны от доходов от нефти и газа, повышение роли частного сектора и создание тенденций устойчивого развития в нефтегазовом секторе. Политика государства, направленная на стимулирование и развитие нефтегазовой промышленности, имеет особое значение, и диверсификация финансовых ресурсов для промышленного развития играет роль в стимулировании экономического развития на основе рыночных отношений.

Rəyçi: prof.M.İlyasov